

Kitap Tanıtımı ve Değerlendirmeler

Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyum Bildirileri Kitabı

Ed.: M. Nesim Doru

Şırnak Üniversitesi Yayınları, Ankara 2010 / 1246 Sayfa

Tanıtın: Şaban KARASAKAL*

Henüz iki yıl önce açılan Şırnak Üniversitesi, bir taraftan kuruluşunu gerçekleştirirken, bir taraftan da kurulduğu şehrin ve çevresinin envanterini ortaya koyarak, bilim dünyasına katkı sağlamaya başladığını hemen göstermiştir. Üniversite olarak, tanıtımını yapacağımız bu “*Sempozyum Bildirileri*” kitabıyla, kent ve üniversite birlikteliğini sağlama amacını ve bulunduğu şehrin potansiyelini, üretime çevirmek isteğini ortaya koymuştur.

Şırnak Üniversitesi ile Şırnak Valiliği, Şırnak Ticaret ve Sanayi Odası ve Dicle Kalkınma Ajansı tarafından, 14-16. Mayıs 2010 tarihleri arasında Şırnak'ta gerçekleştirilen “*Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu*”nun bildirileri, aynı yıl içinde Ankara'da yayımlanarak, bilim dünyasının istifadesine sunulmuştur.

Mezopotamya bölgesinin önemli bir noktasında, iki ülkeye sınırı olan, Nuh'un Gemisi, Dicle Irmağı ve Cudi Dağı gibi önemli tarihsel dokulara ve yetiştirdiği birçok önemli simaya ev sahipliği yapan Şırnak ili, üniversitenin kurulmasıyla birlikte, yeniden kendisinden söz ettirmeye başlamıştır. Yeni kurulan Şırnak Üniversitesi, şehrin tarihinde görülmemiş, büyük çapta bir organizasyon gerçekleştirerek, bulunduğu şehre, bölgeye ve ülkeye önemli veriler sunma görevini yerine getirmiştir.

* Yrd. Doç. Dr. Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Şırnak, e-posta: skarasakal@sirnak.edu.tr.

Tufanın meydana geldiği tahmin edilen, M.Ö. 3.-4. bin yıllardan günümüze kadar, Şırnak ve çevresiyle ilgili birçok konunun, uzmanlar tarafından ele alınıp, bildirilerin bulunduğu Sempozyum Bildirileri kitabı, şehir, bölge ve ülkemiz açısından oldukça önemlidir. Çünkü Şırnak ve çevresiyle ilgili, tarihten, sosyo-kültürel ve mimari yapıya, siyasi ve idari yapıdan, önemli simalar, tarım ve hayvancılığa kadar değişik konuların, sahasında uzman kişiler tarafından, belki de tarihinde ilk defa bu kadar geniş çerçevede ele alınmış olması, sevindirici ve ümit vericidir.

Öncelikle “Sempozyum Bildirileri” kitabının baskı, cilt ve muhteva açısından göz doldurduğuna dair ortak kanaatleri paylaşarak söze başlayalım. Kitap, ulaştığı üniversitelerde ve akademik çevrelerde, bu yönü ile kendisinden söz ettirmeyi başarmıştır.

Kitap, editörü sayın M. Nesim DORU Bey, o tarihte Şırnak Valiliği görevinde bulunan sayın Ali YERLİKAYA Bey ve Şırnak Üniversitesi Rektörü sayın Prof. Dr. Ali AKMAZ Bey tarafından önsöz ve takdim yazılarıyla başlamaktadır. Sayın Editör, Vali ve Rektör Beyler yazılarında sempozyumun, çeşitli sebeplerle ülkemizin geri planında kalan, ancak eşsiz doğal güzellikleri, yaşayan bir tarih ve kültürü barındıran Şırnak ilinin problemlerine ne oranda katkı sağladığını kısaca belirtmektedir. “Bilgi Açılımı, Açılabilmek veya Nuh’un Gemisine Binmek” isimli takdim yazısında Dicle Kalkınma Ajansı Genel Sekreteri Abdullah ERİN Bey ve “Şırnak’ın Ekonomik Potansiyeli ve Kalkınma İradesi” başlıklı takdim yazısında Şırnak Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Sayın Osman GELİŞ Beyler de, üniversite-halk kaynaşmasının ülkemiz ve bölge açısından önemini veciz ifadelerle dile getirmektedirler.

Sempozyum Kitabı, şehir ve bölge açısından her biri birbirinden önemli başlıkları ihtiva etmektedir. Tarih, Sosyo-Kültürel Yapı, Kentsel ve Mimari Yapı, Siyasi ve İdari Yapı, Önemli Simalar, Eğitim Dil ve Edebiyat, Etnik ve Dini Gruplar, Ekonomik Potansiyel, Turizm ve Flora, Tarım ve Hayvancılık gibi ana başlıklar altında Türkçe, Farsça ve İngilizce dillerinde seksen dokuz bildiriden meydana gelmektedir.

Bu ana başlıklar altında ülkemizin değişik üniversitelerinden, kurumlarından ve diğer ülkelerden gelip bildiri sunan ilim adamlarını ve bildirimlerini sadece isimleriyle şöyle özetlemek mümkündür:

Tarih ana başlığı altında, “Kur’ân ve Arkeoloji Işığında Nuh Tufanı”, “Tefsir Literatüründe Nûh (a.s.) Kıssası”, “Tufan Efsanelerine Sembolik Bir Bakış: Kültürel Dünyanın Yıkımı ve Yeniden Kuruluşu”, “Cudi Dağı ve Nuh Tufanı”, “Şırnak In The Period Of Sassanides” (Farsça), “Eyyübîler Döneminde Cizre ve Çevresi”, “İslam Coğrafyacılarına Göre Şırnak ve Çevresi”, “Osmanlı Arşiv Belgelerinde Şırnak ve Çevresi”, “Osmanlı İdaresinde Cizre ve Bedirhan Bey’in Cizre Mütesellimliği”, “Kuruluşundan Osmanlı Hâkimiyetine Kadar Cizre Buhtî Beyliği”, “Miran Aşireti Reisi Mustafa Paşa’nın Bölgedeki Vukûâtıyla İlgili Arşiv Belgeleri” isimli bildirimler sunulmuştur.

Bu bölümdeki bildirimlerde bölgenin tarihi konumu her açıdan yeniden ele alınmıştır. Özellikle Nuh Tufanı ve Cudi Dağı, dini kaynaklar, arkeolojik veriler ve mitolojik açılardan incelenmiştir. Bölgenin Sâsâniler, Eyyübîler ve Osmanlılar dönemindeki durumu, bölgede etkili şahsiyetler ve meydana gelen önemli olaylar, belgeler ışığında incelenmiştir.

Kitabın *Sosyo-Kültürel Yapı* isimli ikinci ana başlığı altında, bölgenin hala en önemli problemlerinden olan kentsel gelişim, göç ve terör konusu; çözüm yollarını da içinde barındıracak şekilde, bütünleşme, çözülme ve sosyo-demografik açılardan ele alınmıştır. Bu bölümde, “Şırnak İlinin Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Özellikleri”, “Şırnak’ta Göç ve Kentsel Bütünleşme”, “Cizre’nin Kentsel Gelişim Süreci”, “Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde Terör Nedeniyle Boşaltılan, Yeniden Yerleşime Açılan Köylerde Yapılan Çalışmalarla İlgili Bir Değerlendirme”, “Modernleşme ve Kırsal Çözülme Sürecinde Aşiret ve Akrabalık İlişkileri Üzerine Bir Değerlendirme”, “Şal-Şapık/Şırnak Şalı” Bir Kültür Mirasını Canlandırma Projesi Üzerine Düşünceler”, “The Trans-National Journey Of A Textile Art, From Hassana To Mechelen And Its Return”, “Geçmişten Günümüze Şırnak ve Çevresinin Sosyo-Demografik Gelişimi”, “Şırnak ve Çevresinin Müziksel Değişimi İçin Kurumsal Model Önerileri” isimli bildirimler bulunmaktadır.

Kentsel ve Mimari Yapı başlığı altında, “Şırnak’taki Ortaçağ ve Sonrasına Ait Mimari Üzerine Bir Değerlendirme”, “İdil’deki Süryani Kiliselerinden Birkaç Örnek”, “Cizre Mezar Taşları”, “Cizre’de Bulunan Türbeler ve Bu Türbelerin Etrafında Oluşan Kültürel Değerler”, “Kültür Tarihimiz Açısından Ortaçağ’da Cizre” bildirimleri bulunmaktadır. Görüldüğü gibi bu bölümdeki bildirimler, ortaçağdan beri bölge mimarisi, kilise, mezar taşı ve türbelerin incelenmesinden oluşmaktadır.

Siyasi ve İdari Yapı başlığı altında, “Tarihten Günümüze Şırnak ve Çevresinin Değişen Jeopolitik Konumu ve Geleceği”, “Küreselleşme Bağlamında Şırnak’ta Kültürel ve Sosyal Değişiklikler”, “Turkey-Northern Iraq Relations And The Role Of Şırnak” (İngilizce), “Küreselleşme, Kültür, Siyaset Üçgeninde Türkiye’deki Değişimler ve Şırnak’taki İzduşümü”, “Şırnak’ın İdari Tarihi”, “Şırnak’ın İdarî Taksimatı ve İdarî Alanda Meydana Gelen Değişimler (1845-1918)”, “Irakta Yerel Yönetim ve Demokrasi”, “Osmanlı-İran Ara Coğrafyasında Din-İktidar İlişkileri, Cizre Hükümeti Örneği (16-19. yy)” bildirimleri bulunmaktadır.

Bu bölümdeki bildirimlerde, tarihten günümüze Şırnak ve çevresinin jeopolitik durum, Kuzey Irak’la ilişkiler, Irak’taki yönetim anlayışı, küreselleşme, kültür ve siyaset açısından ülkedeki değişiklikler ve bunun Şırnak ve çevresi üzerindeki etkisi incelenmiştir. Ayrıca tarihî süreçte bölgede din iktidar ilişkilerinde yerel yönetimler ve beyliklerden örnekler verilmiştir.

Kitabın dikkat çeken bölümlerinden birisi olan *Önemli Simalar* başlığı altında, tarih boyunca dünyada ve bölgede etkileri hala hissedilen önemli simalar ve görüşleri ele alınmıştır. Bunlardan Mühendis ve bilim adamı Ebu’l-İz el-Cezerî, Molla Ahmet Cezerî, Muhammed Said Ramazan el-Bûtî, Mahmut Bilge, Şemsüddin Muhammed bin Yûsuf el-Cezerî, Tarihçi İbnü’l-Esîr el-Cezerî, Tillo’lu Molla Bedreddin Sancar’ın eserleri ve çeşitli görüşleri incelenmiştir. Ayrıca Cumhuriyet dönemi Şırnak bölgesinde yaşayan âlimlerin fıkıhla ilgili eserleri de inceleme konusu yapılmıştır.

Bu önemli simalar ve eserlerinin incelendiği bölüm yirmi bir adet bildiri ile kitabın en hacimli başlığını oluşturmaktadır. Bildiri başlıkları şu şekildedir. “Sekiz Yüzyıl Önce Robot ve Saatleri İcat Eden Doğulu Mühendis ve

Bilim Adamı: Ebu'l-İz El-Cezeri, "Cizreli Ebu'l-İz Yaşadığı Çevresi ve Otomatik Makinaları", "Artuklu Sarayında Bir Mühendis: Cezeri" "Molla Ahmet Cezeri'nin Vahdet-i Vücutcu Allah Tasavvuru ve Hoşgörücü Kişiliği", "Şeyh Ahmed El-Cezeri'nin Şeyh San'an'a Bakışı", "Molla Ahmed El-Cezeri'nin Felsefesinde Ontolojik Aşk", "Molla Ahmed-i Cezeri'nin Kelâmi Görüşleri", "Mela Ahmedê Cizîrî'nin Şiirinde Mitolojik Unsurlar", "Molla Ahmed-i Ceziri'nin Divan'ında Vahdet-i Vücûd Anlayışı", "Cizre'li Şeyh Seyda ve Tasavvufî Görüşleri", "Muhammed Nurullah Seyda El-Cezeri (1949–1985)'nin Hayatı Şahsiyeti ve Tasavvuf Anlayışı", "Min Ravâü'l-Kur'ân Çerçevesinde Bûtî'nin Kur'ân Tarihi ve Ulûmu'l-Kur'ân'a Yaklaşımları ile Kur'ân'ı Anlama Konusunda Örneklî Çalışmaları", "Muhammed Said Ramazan El-Bûtî ve Edebi Kişiliği", "Mahmut Bilge ve Cin Risalesi", "Şemsüddin Muhammed Bin Yusuf El-Cezeri ve Mi'râcü'l-Minhâc Adlı Eseri", "Cumhuriyet Döneminde Şırnak Bölgesinde Yaşayan Âlimlerin Fıkıhla İlgili Eserlerinin Değerlendirmesi", "İbnü'l-Esir El-Cezeri'nin Hayatı ve Târihçiliği", "Bedreddin Sancar ve Ebdau'l-Beyân Adındaki Tefsiri", "Erken Dönem Cezire Bölgesinin Hadis Rivâyetindeki Yeri", "İbnü'l-Esir El-Cezeri'nin En-Nihâye Fî Garîbi'l-Hadis ve'l-Eser Adlı Eserinin Garîbü'l-Hadis Edebiyatı İçindeki Yeri ve Metodu", "Cizreli Bir Âlimden Âhirette Kurtuluş Reçeteleri; İbnü'l-Cezeri ve Ez-Zehri'l-Fâih Adlı Eseri."

"Şırnak'ın Eğitim Sorunları ve Çözüm Önerileri", "Yetenek Biziz", "Tarihte Şırnak ve Çevresinde Faaliyet Gösteren Eğitim Kurumları", "Şırnak ve Çevresinde Yetişmiş Kürtçe Yazan Şairlere Genel Bir Bakış" isimli bildiriler de, kitabın *Eğitim Dil ve Edebiyat* başlığı altındadır.

Bir Horepiskoposun ve Nijmegen Üniversitesinden bir profesörün de bildirisinin bulunduğu bölüm *Etnik ve Dini Gruplar* başlığını taşımaktadır. Bu bölümde, tarihi süreçte bölgede yerleşen Süryâniler, Yezidiler, Yahudiler, Hristiyan'lar, Suriye'liler ve önemli şahsiyetleri, Şırnak bölgesi ve Kuzey Irak'taki konumları açısından incelenmiştir.

Bu başlık altında da, "The East Syrian Community Of The Region Of Shurnak", "Christian Settlements And Population In Bohtan In Late Ottoman Times" (İngilizce), "Süryani Kaynaklarında İdil (Betzabday-Hazak)", "Geçmişten Günümüze Kardu'daki Cizre Süryanileri ve Cizre Episkoposu Mor

Diyoskoros Gabriel(1286-1301)", "Yezidiler'de Şeyh Adi b. Müsafir Algısı", "Şırnak İlinin Kaybolan Dini Zenginliklerinden 'Yezidilik'", "Tufan Mitosu ve Cudi Dağı'nın Yezidi Kimliği İnşasında Oynadığı Rol", "İki Yahudi Seyyahın Gözünden [Beth Hillelli Rabbi David (1824-1832) II. Benjamin (1846-1851)] Şırnak Çevresinde Yahudiler" bildirileri bulunmaktadır.

Ekonomik ve ticari açıdan ülke ekonomisine çok katkı sağlayabilme potansiyeline sahip, ancak bir takım problemlerle geri kalmışlık yaftasını üzerinden atamayan ve bu sebeple de yıllardır geri planda kalan Şırnak açısından, önemli konuların dile getirildiği bir bölüm de, *Ekonomik Potansiyel* başlığı altında yer almaktadır. Bu başlıkta da, "*Şırnak İli'nin Bölge İlleri Arasındaki Görelî Gelişme Düzeyi*", "*Şırnak İlinin Kalkınma Stratejisi Nasıl Olmalıdır?*", "*Üç Şırnak Ekonomisi: Kronolojik Bir Değerlendirme*", "*Sosyo-Ekonomik Göstergeler Işığında Şırnak İlinin Değerlendirilmesi*", "*Türkiye'de İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmesi: Şırnak Örnek Olayı*", "*Sınır Ticareti ve Şırnak'taki Etkileri*", "*Şırnak ve İlçeleri'nin Bölgedeki Yeri: Temel Bileşenler Analizi*", "*Sınır Ticaretinin Bölge Ekonomisi Üzerindeki Etkileri Kapsamında Habur Sınır Kapısı*" "*Doğal Kaynakların Kullanılabilirliği: Şırnak ve Çevresinin Doğal Zenginlik Kaynakları ve Bölge Ekonomisine Etkisi*", "*Şırnak İlinde Faaliyet Gösteren Küçük ve Orta Boy İşletmeler ve Finansal Yönetim Uygulamaları*", "*Türkiye İşgücü Piyasasının Yapısal Sorunları ve Şırnak İli 2009 Yılı İşgücü Piyasası Araştırma Analizi Değerlendirmesi*", "*Üretim Yatırımlarının Maliyet Analizleri*", "*İpa (Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı) Kapsamında Şırnak İlinde Kadın İstihdamı*", "*Suç ve Ekonomi Arasındaki İlişki: Şırnak İli Örneği*", "*Şırnak'ta Karşılaşılan Başlıca Ticari Fıkhi Problemler ve Bazı Çözüm Önerileri*" bildirileri yer almaktadır.

İki tebliğin bulunduğu *Turizm* başlığı altında da "*Ulusal Kamuoyundaki Şırnak Algısı ve Şırnak'ın Turizm Potansiyelinin Bu Algıyı Değiştirebilme Olasılığı*", "*Şırnak'ta Geliştirilebilir Turizm Çekicilikleri ve Sürdürülebilirliği*" bildirileri bulunmaktadır.

Sempozyum Bildirileri kitabının son başlığı, *Flora, Tarım ve Hayvancılık* konusunu işlemektedir. Burada da, bölge açısından oldukça önemli konular, ilgili bilim adamları tarafından sadra şifa olacak şekilde incelenmiştir. Bildiriler, "*Şırnak'ta Doğa Hayatı ve Öne Çıkan Canlı Türleri*", "*Biodi-*

versity Of The Şırnak Region, Turkey”, “Şırnak Yöresindeki Sığırcılığın Yapısı ve İşletmelerde Uygulanabilir Barınak Projelerinin Geliştirilmesi”, “Şırnak’ta Tarım Sektörü, Tarıma Dayalı Sanayiler”, “Şırnak İli Toprak Özellikleri ve Tarımı”, “Mayınlı Arazilerin Organik Tarıma Kazandırılmasının Şırnak İli Ekonomisi Açısından Önemi” şeklindedir.

Şehirler üzerinde belirleyici etkisi bulunan siyasi ve ekonomik sebepler, onların gelişmelerine de, gerilemelerine de yol açabilmektedir. Şırnak söz konusu olduğunda, bu durum açıkça gözlenmektedir. Umarız tarih boyu bölgede önemli bir yere sahip olan Şırnak, geçmişte sahip olduğu tarihî, kültürel, ticari atmosfere yeniden kavuşabilmesi için, mevcut problemlerinin kökten çözümünü içeren yapısal birtakım hareketlere bir an önce kavuşur. Bunun için sokaktaki vatandaştan, kurumların en üst kademesindeki insanlara kadar, mahalli idareler ve sivil toplum kuruluşlarındaki herkesin, şehre katkı sağlayacak her türlü faaliyete elbirliği içerisinde sahip çıkması gerekmektedir.

Yaklaşık yirmi yıl kadar önce il olan bir şehrin, altyapı yatırımları yetersiz, tarihi öneme sahip bir takım yerlere gereken ilgi gösterilmemekte, kaçak yapılaşma sebebiyle çarpık kentleşme açık bir şekilde görülmekte, il genelinde kentsel gelişme ve planlı bir mimari yapılaşma bulunmamaktadır. Bu yüzden yakın gelecekte su, toprak, hava ve katı atık kirliliği gibi çevre sorunları, şehri bekleyen en büyük tehlikelerden sadece bir kaçıdır.

Tarım ve hayvancılıkta geri, sanayileşmesini gerçekleştirememiş ve güvenlik sebebiyle birçok köyü boşaldığı için göç alan Şırnak ilimizde, üniversite sonrası, her alanda destek anlamında bir hareketliliğin artması, sevindiricidir. Zikrettiğimiz sosyo-ekonomik problemler çerçevesinde sunulan bildirimler, umarız amacına ulaşır ve şehre artı değer olarak döner. Sonuç olarak; gerek uygulanmakta olan önlemlerin sürdürülmesi, gerek bu önlemlere ek olarak başka önlemlerin alınmasına, bu sempozyum kitabının önemli katkı sağlayacağına inanıyoruz.

Bir elin parmakları kadar az denilebilecek sayıda dizgi hatalarının olduğu kitapta bildirimler, çizimler, haritalar, arşiv belgeleriyle desteklenerek dolgun bir muhtevada sunulmuştur. Sempozyum sebebiyle Şırnak, top-

lamda 116 bilim adamına ve birçok misafire ev sahipliği yapmıştır. Katılımcılar ülkemizdeki değişik üniversite ve kurumlardan olmak üzere, Hollanda, İsviçre, İsveç, Irak, İran gibi ülkelerden de gelmişlerdir. Bildiri sunmak ve müzakerelerde bulunmak üzere bu ülkelerden birer, Şırnak'tan yirmi, Diyarbakır'dan on beş, Van'dan on dört, İstanbul'dan on dört, Ankara'dan dört, Sakarya'dan üç, Erzurum'dan dört, Mardin'den dört, Elazığ'dan iki, Kilis'ten beş, Kahramanmaraş'tan iki, Şanlıurfa'dan iki, Malatya'dan iki, Batman'dan bir, Konya'dan bir, Kırıklale, Isparta, Trabzon, Giresun, Kars ve Iğdır'dan birer bilim adamı iştirak etmiştir. Sempozyumda yaklaşık yirmi bildirinin, Şırnak Üniversitesi akademisyenlerince sunulması, üniversite ve akademisyenler açısından oldukça anlamlıdır.

Üniversitelerin işi, bilim üretmek ve bunları toplumla paylaşmaktır. Bu hedefte önemli mesafe alan Şırnak Üniversitesi, tarihî bir misyonu, ciddiyetle yerine getirmiştir. Sempozyum Bildirileri kitabı, bu anlamda tarihe düşülen önemli bir nottur. Dünya tarihi ve İslam medeniyet tarihi bakımından önemli bir yere sahip olan Şırnak ve çevresine dair gerçekleştirilen bu önemli sempozyumda ve bildirilerin kitaplaşarak bilim dünyasının istifadesine sunulmasında, özellikle sempozyum düzenleme kurul başkanlığı ve tanıtmaya çalıştığımız bu kitabın editörlüğünü yapan, Yrd. Doç. Dr. M. Nesim DORU Bey başta olmak üzere, Bilim Kuruluna, Danışma Kurulu'na, Sekreteryaya ve emeği geçen herkese teşekkür ediyor, böyle güzel çalışmalarının devamını bekliyoruz.